

<https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.02.003>

УДК 339.9.01

JEL: L4, L5, O33

О.І. БІЛЯНСЬКИЙ, начальник управління конкурентної політики

Міністерство економіки України

вул. Грушевського, 12/2, 01008, Київ, Україна

e-mail: alexxw86@gmail.com

В.В. ЛИПОВ, д-р екон. наук, проф.,

провідний науковий співробітник відділу економічної теорії

ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»

вул. Панаса Мирного, 26, 01011, Київ, Україна

e-mail: Lypov_vl@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3215-0612>

РЕГУЛЮВАННЯ КОНКУРЕНЦІЇ В ЕКОНОМІЦІ ПЛАТФОРМ: ПРОБЛЕМИ ТА ІНСТРУМЕНТИ *^{*}, *^{*}

Досліджено ключові складові трансформації конкурентної політики держави в умовах цифровізації економіки. Проаналізовано специфіку цифрових платформ як об'єкта регулювання, саморегулюючого суб'єкта і суб'єкта — учасника процесу регулювання. Розглянуто засади регулювання в економіці платформ та роль останніх як регуляторних посередників. Акцентовано увагу на особливостях та інструментарії конкурентної політики в умовах платформізації економіки.

Ключові слова: конкурентна політика; економічне регулювання; цифрова економіка; цифрові платформи.

Цифровізація активно впливає на трансформацію всіх складових життя сучасного суспільства. Її важливим наслідком стає кардинальна перебудова інституційного ландшафту економічного середовища господарської діяльності людини. Ключову роль у цих процесах відіграють інформаційні (циф-

* Стаття містить результати дослідження, виконаного в рамках наукового проекту «Економічні суперечності глобалізації та локалізації: форми руху і розв'язання» ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України» (№ державної реєстрації 0120U105800).

** Стаття друкується в рамках наукової дискусії, розпочатої в журналі «Економіка України» № 1, 2022 р.

Ц и т у в а н н я: Білянський О.І., Липов В.В. Регулювання конкуренції в економіці платформ: проблеми та інструменти. *Економіка України*. 2022. № 2. С. 03—19. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2022.02.003>

рові) платформи (ІП), які в нових умовах опосередковують зв'язок між учасниками суспільної взаємодії. Використання переваг, що надає впровадження цифрових технологій, набуває вирішального значення для отримання успіху в конкурентній боротьбі. ІП перебирають на себе роль його організаційного інструменту. З десяти найуспішніших за темпами нарощування ринкової капіталізації корпорацій 2020-х років (табл.) шість є лідерами платформного бізнесу. У свою чергу, успіх корпорацій United Health Group, Costco Wholesale, Lvmh Moet Henne, TSMC — це результат використання в процесі виробництва й просування продукції до споживачів платформенної моделі бізнесу.

Корпорації-платформи, спираючись на конкурентні переваги, які надає платформенна модель, швидко монополізують відповідні ринки. Постає завдання перегляду засад регуляторної політики, спрямованої на підтримку конкуренції та обмеження антиконкурентних дій платформ, що займають домінуючі позиції на відповідних ринках. Вона повинна враховувати швидкі темпи технологічних інновацій, різноманіття й універсалізм за сферами застосування бізнес-моделей, створених на базі ІП. Водночас зростає значення заохочення і підтримки їх розвитку, активного використання потенціалу вдосконалення інструментарію регуляторної політики держави, створеного ІП. Нові умови вимагають посилення адаптивності й гнучкості нормативної бази, здатності органів регулювання швидко переналаштовувати свою діяльність, використовувати технологічні та економічні інновації, породжувані цифровізацією і платформізацією всіх складових економічної системи.

Отже, **мета статті** — визначити специфіку інформаційних платформ як об'єкта регулюючого впливу, засади регулювання в цифровій економіці, роль ІП як регуляторних посередників, особливості конкурентної політики держави в економіці платформ.

Найуспішніші глобальні компанії за показником зростання ринкової капіталізації (березень 2020 р. / березень 2009 р.)

Компанії	Зміни	Капіталізація (млрд дол.)		Сектори	Країни
		2020	2009		
Amazon	2984	971	31	Послуги	США
Apple	1089	1,113	94	Технології	США
Mastercard	1021	243	22	Фінанси	США
United Health Group	830	237	25	Охорона здоров'я	США
Microsoft	634	1,200	163	Технології	США
Alphabet	628	799	110	Технології	США
Visa	572	316	47	Фінанси	США
Costco Wholesale	526	126	20	Послуги	США
Lvmh Moet Henne	512	188	31	Торівля	Франція
TSMC	505	235	39	Технології	Тайвань

Джерело: складено авторами за: Global Top 100 companies by market capitalization. May 2020. London, PwC. 40 p. URL: <https://www.pwc.es/es/auditoria/assets/global-top-100-companies-2020.pdf>

У 2003 р., на етапі зародження платформеної бізнес-моделі, Дж. Роше і Дж. Тіроль зосередили увагу на дослідженні породжуваних нею змін у характері конкурентних відносин [1]. У свою чергу, Д. Еванс заклав підвалини антитрастового аналізу формованих ІП багатосторонніх ринків [2]. У подальшому він поглибив уявлення про особливості регулювання конкурентних відносин на ринках, які формують ІП [3; 4]. Швидке поширення, гнучкість і універсальність платформеної моделі, успіхи в конкурентному змаганні з альтернативними, ієрархічними (традиційна фірма) і горизонтальними (ланцюжки створення вартості) структурами зумовили посилення інтересу до специфіки розгортання конкуренції на ринках ІП [5; 6], її соціальної складової [6; 7], передумов монополізації [8; 9]¹, ролі й функцій ІП як регулятора [10; 11; 12], трансформації регуляторної політики в нових умовах [13—17]², її специфічних рис у відмінних моделях економіки [18—21], перегляду відповідних нормативних документів^{3, 4, 5}.

ЦИФРОВІ ПЛАТФОРМИ ЯК ОБ'ЄКТ РЕГУЛЮВАННЯ

До визначальних чинників впливу платформізації на трансформацію регуляторної політики взагалі й регулювання конкурентних відносин на ринках ІП зокрема можна віднести: інноваційну інституційну природу платформ; суперечливе поєднання елементів ринкових, мережевих та ієрархічних структур; здатність одночасно виступати в потрібній ролі об'єкта регулювання, саморегулюючого суб'єкта і суб'єкта — учасника процесу регулювання; різноманітність інституційного облаштування платформеної бізнес-моделі та універсальність за сферами застосування; здатність до комодифікації⁶ віртуальних чинників процесу виробництва, використання алгоритмічного управління; широкий спектр джерел конкурентних переваг.

Відправним моментом розбудови ефективної регуляторної політики на ринках, які формуються цифровими платформами, є врахування значного

¹ OECD. Data portability, interoperability and digital platform competition, OECD Competition Committee Discussion Paper, 2021. 60 p. URL: <http://oe.cd/dpic> (дата звернення: 10.12.2021).

² A new Pro-Competition Regime for Digital Markets. Advice of the Digital Markets Taskforce. London, CMA, 2020. 89 p.

³ Schallbruch M., Schweitzer H., Wambacha A. New Competition Framework for the Digital Economy: Report by the Commission Competition Law 4.0, 2019. URL: <https://www.Competitionpolicyinternational.com/wp-content/uploads/2019/12/CPI-Schallbruch-Schweitzer-Wambach.pdf>

⁴ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on a Single Market For Digital Services (Digital Services Act) and amending Directive 2000/31/EC. Brussels. 2020. Dec 15. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0825&from=en> (дата звернення: 09.12.2021).

⁵ Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council on contestable and fair markets in the digital sector (Digital Markets Act). Brussels. 2020. Dec 15. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020PC0842&from=en> (дата звернення 09.12.2021).

⁶ Процес надання об'єкту товарних якостей, властивостей товару, виробленого для купівлі-продажу. Внаслідок цього об'єкт комодифікації вбудовується в капіталістичну ринкову економіку. У випадку з ІП ідеться про дані, які, крім іншого, набувають значення товару, пропонованого споживачам на додаток до інших продуктів діяльності цифрових платформ.

спектра напрямів ринкового позиціонування останніх. Їх розподіляють за місцем на ринку (структуруючі, домінуючі, локальні; універсальні, секторальні); залежно від ролі на цифрових ринках (первинні, які забезпечують програмно-технологічну базу функціонування ІП, і похідні); за характером і сферою діяльності (платіжні, рекламні, торговельні, промислові, продуктові, туристичні, навчальні, медичні, комунікаційні, логістичні, консультативні, з добору персоналу, надання послуг за запитом, а також державних послуг); щодо ресурсу створення вартості (хмарні, виробничі, ощадливі, шерингові); відповідно до соціальної природи діяльності (комерційні, некомерційні, державні); за джерелами фінансування й отримання прибутку; залежно від географічного охоплення; за рівнем спеціалізації (універсальні, галузеві, спеціалізовані); згідно із специфікою історії створення; за масштабами бізнесу (глобальні, регіональні лідери, малі й середні, «цифрові єдинороги») [9]. Інформаційні платформи здатні одночасно виконувати функції монетного двору і банку, що перетворюють дані на носіїв вартості, обмінювані на інші блага, зберігають і здійснюють їх емісію; виконують функції центрів обробки інформації, клірингових палат, страхових агентів і навіть судових органів, здатних виносити вироки учасникам екосистеми⁷. Особливістю регулювання в економіці ІП є можливість виокремлення кількох його рівнів: саморегулювання в межах екосистеми ІП, регулювання діяльності платформ органами влади, участь ІП як суб'єкта — учасника процесу регулювання [10; 11; 12].

Важливою складовою ефективною конкурентної політики на ринках, які формують ІП, є визначення джерел їх конкурентних переваг. До них відносять: використання віртуальної природи даних як провідного чинника виробництва [5; 6, с. 226]; оптимізацію за рахунок мінімізації потреби у власних фізичних активах, структури витрат входження на ринки [6, с. 226—227]; багатосторонній характер [1; 2; 6, с. 227—228]; поєднання мережевих, мультипродуктових, крос-секторних ефектів і ефектів масштабу виробництва, попиту, мультихомінгу [3; 6, с. 228—230]; можливість нішової спеціалізації; здатність до виконання функції системного інтегратора в глобальних «безмасштабних» мережах створення вартості, що поєднують глобалізацію цифрової та локалізацію їх виробничої і торговельно-логістичної складових [9, с. 137—138, 142].

ІП інкорпують елементи ієрархічних, мережевих і ринкових структур і лише частково можуть покладатися на властиві для кожної з них режими взаємодії (підпорядкування в ієрархіях, добровільне співробітництво в мережах, контракт на ринках). Необхідність стійкого залучення, кооптації усіх учасників процесу створення цінності на інформаційних платформах вимагає використання специфічної для них алгоритмічної моделі управління і регулювання. Остання ґрунтується на кооптації власниками ІП постачальників і користувачів у процес вирішення управлінських завдань без делегу-

⁷ Екосистема цифрової платформи — загальноживаний у літературі з економіки цифрових платформ термін, що позначає сукупність усіх складових платформи (ядро — організатор і посередник, клієнти — учасники периферії платформи, які надають і отримують певні послуги, цифрові додатки та їх розробники, бази даних, засоби забезпечення обробки й обміну даними ...), що у своїй взаємодії забезпечують створення додаткової цінності для учасників завдяки оптимізації руху даних та здійснення на цій основі виробничих процесів.

вання їм керівних повноважень. Безпосередній управлінський вплив замінюється зусиллями, спрямованими на опосередковане регулювання шляхом використання інструментарію алгоритмічного управління. Рейтинги контрагентів, отримані на основі даних про їх діяльність, алгоритмічно перетворюються на калькулятивні інструменти (ранги), які циркулюють на ПП по петлях зворотного зв'язку. Ранги постійно поновлюються, циркулюють як тристоронні відносини «власник — постачальник — користувач». Завдяки цьому власники платформ відмовляються від наглядового контролю на користь «залученої» поведінки інших учасників.

ЗАСАДИ РЕГУЛЮВАННЯ В ЕКОНОМІЦІ ПЛАТФОРМ

Дієве регулювання формованих ПП ринків передбачає врахування особливостей використання загальних принципів і конкретних норм. Жорсткі правила є більш ефективними для розрізнення сфер, що підлягають регулюванню нормами традиційної економіки і економіки платформ, і для визначення статусу користувачів, які взаємодіють через платформи. У свою чергу, узагальнені принципи є кращими для вирішення проблем безпеки і захисту прав споживачів. Оскільки не існує єдиного підходу для всіх ПП, основою регулювання такого гетерогенного спектра стає загальний принцип, що встановлює «пропорції регулятивного реагування» і забезпечує гнучкість. Відповідно, органи державної влади діють з урахуванням конкретних обставин [10, р. 122—123].

С. Міллер запропонував ряд загальних принципів регуляторної політики в економіці платформ, серед яких необхідність диференційованої регуляторної відповіді; гласність; опора на адекватну інформацію; врахування глобального характеру, специфіки формування нових, зміни і переосмислення усталених ринків, структур, методів та інструментів регулювання; ускладнення механізмів визначення провалів ринку і засобів захисту від них; необхідність урахування в процесі визначення регуляторної відповіді різноманіття складових [14, р. 15—184].

Водночас варто зауважити, що платформізація сприяє поступовій заміні правових норм і централізованих інструментів контролю розсіяним моніторингом і заснованим на ньому алгоритмічним управлінням. Передумовами цього є: зростання обсягу даних, зокрема, доступних у Інтернеті рейтингових оцінок, як комплексної інформаційної бази управління ринком; збільшення ризиків упровадження рішень, приречених на швидке старіння; необхідність урахування можливості надання сприятливіших умов окремим групам; швидкі темпи розвитку технологій, за якими важко встигнути державним органам; можливість ігнорування системами репутації інформації, яку варто враховувати в процесі рейтингування [10, р. 120—122]. Як інструменти регулювання можуть використовуватися різного роду заборони, ліцензії та дозволи; податки; збори та стягнення; формулювання визначень; вимоги звітності; створення хостинг-платформ, що інформують про чинне законодавство; реєстри й обмін інформацією; контроль за орендою і денні обмеження на ринку короткострокової оренди житла; мінімаль-

ні стандарти оренди; менеджмент нерухомості на місці; мінімальні строки; страхування відповідальності; правила добросусідства; адміністративне правозастосування [14, р. 184—195].

У процесі регулювання діяльності ІП необхідно враховувати відмінність між наданням послуг B2B або B2C і P2P⁸. По-перше, в останньому випадку лишаються підстав традиційні підходи до встановлення правил, які враховують особливості суб'єкта регулювання. Необхідна підтримка пропорційності обмежень у процесі регулювання діяльності приватних осіб, які надають послуги через ІП періодично або на постійній, професійній основі. Виникає потреба в перегляді нормативної бази для уникнення ризику формування несправедливої конкуренції між відмінними категоріями економічних суб'єктів. По-друге, критичного значення набуває визначення статусу інформаційних платформ, які поєднують рівноправних партнерів. Визнання ІП як ринків несе важливі юридичні наслідки: правила для ІП як постачальників послуг відкидаються як несуттєві, а регулювання застосовується лише проти окремих постачальників. Таким чином, за надання безпечних і надійних послуг несуть відповідальність лише партнери, оскільки ІП не вважаються частиною транзакцій P2P і не відповідають за порушення контракту або незаконну поведінку сторін. Однак у разі високого рівня контролю та впливу на учасників екосистеми інформаційні платформи слід розглядати як сервісних провайдерів. Адже, якщо діяльність ІП обмежується наданням посередницьких послуг, вони не можуть підлягати попереднім або будь-яким еквівалентним дозвільним вимогам до базових послуг. По-третє, якщо ні ІП, ні P2P не кваліфікуються як «трейдери», вони опиняються поза межами споживчого законодавства, залишаючи споживачів без належного правового захисту [10, р. 113—117].

Особливість цифрових платформ як інституціональної форми, що поєднує елементи ієрархії та мережі, зумовлює створення специфічних форм їх внутрішньої координації та регулювання взаємодії. До регулюючих функцій ІП відносять дистанційний контроль за здійсненням контрактів, визначення правил, що регулюють поведінку користувачів, реалізацію механізмів зворотного зв'язку, забезпечення репутації, зменшення інформаційної асиметрії. Особливе місце в арсеналі засобів регулювання займають репутаційні інструменти [10, р. 119], адже онлайн-транзакції зумовлюють високі ризики опортуністичної поведінки. До цього призводять значна територіальна віддаленість потенційних учасників, малий шанс повторної взаємодії, відсутність рамок узгоджених правил, інформаційна асиметрія, особливо у випадках низьковартісних P2P-транзакцій. Відповідно через слабкість ex post забезпечення прав учасників механізм попереднього моніторингу, спрямованого на пом'якшення недовіри та обмеження ризиків невиконання зобов'язань, набуває особливого значення. Хороша або погана репутація може привести як до істотних економічних переваг, так і до втрат.

⁸ B2B (business to business) — послуги ІП з встановлення взаємодії між бізнес-агентами, B2C (business to consumer) — послуги ІП з встановлення взаємодії між бізнес-агентом і споживачем, P2P (peer to peer) — послуги ІП з встановлення взаємодії між рівними партнерами, які зазвичай не є офіційно зареєстрованими бізнес-структурами.

ІНФОРМАЦІЙНІ ПЛАТФОРМИ ЯК РЕГУЛЯТОРНІ ПОСЕРЕДНИКИ

Оператори платформ виконують роль не лише ринкових посередників, але й суб'єктів — учасників регуляторного ланцюга. Динамічний характер економіки платформ і широке використання «нормативних технологій»⁹ створюють умови для впровадження стратегії нормативного регулювання, заснованої на «техніко-правових стандартах», які переводять юридичні норми в технічні стандарти. ІП відіграють у ній роль елемента регуляторного ланцюга. Державні органи залучають ІП до регуляторної діяльності, спираючись на їх бази даних і ефективні засоби впливу на поведінку користувачів. Останні перебирають на себе роль регуляторного посередника.

Поняття регуляторного посередника включає «будь-яких суб'єктів, що безпосередньо або опосередковано разом з регулятором впливають на поведінку суб'єкта регулювання». Їх залучення до процесу регулювання складає зміст тристоронньої RIT-моделі регулювання [22]. У цій моделі сторонами виступають держава, платформа і користувачі. Розуміння RIT-моделі як метарегулювання — системи комплексної взаємодії між різними регуляторними суб'єктами і рівнями регулювання [23] — передбачає визначення оператора ІП як суб'єкта, включеного до ланцюга регулювання [11, р. 127]. Опора на ІТ забезпечує більший рівень його складності та деталізації. Одночасно використання інформаційними платформами алгоритмічного управління забезпечує прозорість, підзвітність і доступ до даних. Взаємодія нормативних і технологічних складових процесу регулювання підтримується на основі багатопланового підходу, що поєднує технологічно нейтральні правові норми, доповнювані «техніко-правовими стандартами», які транслюють юридичні норми в технічні специфікації. Техніко-правові стандарти слугують «проміжним нормативним шаром» між жорстко унормованою (кодифікованою) і прецедентною практикою визначення специфіки об'єкта і суб'єкта регулювання. Умовами пошарового регулювання визнаються: впровадження технологічно нейтральних правил; наявність проміжного нормативного шару; опора на стандарти, що визначають вимоги справедливості для ІП у відносинах з бізнесом і споживачами; доповнення гармонізованих загальних правил формами саморегуляції.

Прикладом регуляторного посередництва може слугувати практика моніторингу місцевою владою Лондона, Парижа і Амстердама за допомогою ІП Airbnb дотримання правил реєстрації, строкових обмежень у короткостроковій ренті та сплати відповідних податків. Ще один напрям моніторингу пов'язаний з ідентифікацією ІП-оператором надавача послуг як суб'єкта господарювання, що діє на постійній основі або звертається до надання послуг лише час від часу [11, р. 123—127].

⁹ Нормативні технології — технології функціонування ІП, концептуалізовані як моделі регулювання, що здатні доповнювати або навіть замінювати правове регулювання, засновані на алгоритмах функціонування ІП вибудованих таким чином, що віртуальна архітектура не лише визначає можливості та обмеження користувачів, а й «підштовхує» до певної поведінки.

КОНКУРЕНТНА ПОЛІТИКА В ЕКОНОМІЦІ ПЛАТФОРМ

Цифрові платформи розширюють можливості посилення конкурентних позицій суб'єктів господарювання. Зворотним боком цього процесу стає монополізація багатьох ринків, формованих інформаційними платформами. Відповідно, конкурентна політика одночасно спрямовується як на підтримку розвитку ІІІ як інструмента посилення конкурентоспроможності національної економіки, так і на обмеження монополізації формованих ними ринків, захист конкуренції на відповідних ринках і захист конкуренції у екосистемах ІІІ. Суперечності додає й неоднозначність передумов і наслідків монополізації. Вона може бути об'єктивним результатом дії ефекту масштабу і забезпечувати підвищення ефективності, економічне зростання і вигравш споживача, а може стати джерелом отримання рентних доходів для власників платформи і гальмувати розвиток економіки. Критеріями оцінки ролі та місця ІІІ на конкурентних ринках визнаються здатність встановлювати або рекомендувати ціну чи ключові умови поведінки користувачів на ІІІ і ступінь контролю за активами, які забезпечують надання кінцевої послуги.

Відправним моментом стає врахування впливу на економічну ситуацію й конкурентну політику економіки даних¹⁰. Значення даних і доступу до них для конкуренції залежить від особливостей ринку, типу і специфіки даних, необхідних у конкретному випадку. Більш суворі вимоги до дотримання режиму трансферабельності даних висуваються до домінуючих ІІІ¹¹. Угоди щодо обміну даними сприяють розвитку ринкової конкуренції. Однак у певних ситуаціях такі домовленості можуть набувати антиконкурентного характеру. Відповідно, дієвість конкурентної політики залежить, серед іншого, від урахування типу даних, які спільно використовуються, форми домовленості про обмін або пул даних, ринкової позиції ІІІ. Зростає значення аналізу про- і антиконкурентних аспектів практик доступу і використання даних на ІІІ. Варто також урахувати, що обмеження доступу споживачів до даних, що стосуються роботи побутової техніки, здатне впливати на функціонування вторинних ринків.

Специфічні характеристики економіки ІІІ потребують адаптації та вдосконалення усталених концепцій і методологій забезпечення конкуренції. За твердженням експертів головного управління з питань конкуренції Європейської комісії [15], по-перше, потребують переосмислення, з урахуванням інтересів усіх користувачів, стандартні підходи до оцінювання добробуту споживачів, часові рамки, стандарти обчислення і доведення ймовірних витрат від ринкових зловживань; необхідною є заборона стратегій домінуючих ІІІ, спрямованих на скорочення конкурентного тиску навіть за відсутності підтвердженої втрати у добробуті споживачів. По-друге, потребують удосконалення визначення цифрових ринків з урахуванням їх розмитості, ди-

¹⁰ Економіка даних — складова національної та глобальної економіки, що включає суб'єктів економіки, для яких дані перетворюються на об'єкт, інструмент бізнесу, джерело отримання економічних результатів; глобалізована цифрова екосистема, у якій дані збираються, систематизуються і обмінюються з метою отримання нової цінності.

¹¹ Домінуючі ІІІ — платформи, що займають провідні позиції на певних ринках і здатні суттєво впливати на стан конкурентної боротьби.

намірності, схильності до швидких змін, взаємозалежності сторін на багатосторонніх ІІ; розуміння відмінності конкуренції на ринках цифрових екосистем від конкуренції фірм за споживачів і конкуренції на специфічних для екосистеми ІІ вторинних ринках, з акцентом на ідентифікацію антиконкурентних стратегій та визначення шкоди для потенційних споживачів. По-третє, оцінювання ринкової влади має стосуватися конкретного випадку, а також урахувати: напрацювання поведінкової економіки відносно впливу упереджень споживачів щодо опцій за замовчуванням і короткострокового задоволення; способи захисту учасників ринку від конкуренції; «посередницьку силу» ІІ — «торговельних партнерів, послуг яких неможливо уникнути»; вплив виключного володіння даними, не доступними для інших учасників ринку; баланс доступності даних потенційного лідера ринку, конкурентів і споживачів; стійкість диференційованого доступу до даних. По-четверте, ефективним інструментом визначення вартості помилок оцінювання загроз для конкуренції можуть бути порівняння та оцінювання альтернативних підходів до антимонопольних проблем шляхом тестування «ціни помилок». На монополізованих ринках варто покласти на зацікавлену сторону обов'язок доведення відсутності антиконкурентних дій, особливо у випадках, коли домінуючі ІІ намагаються вийти на сусідні ринки, формують екосистему, що обмежує можливості вибору споживача. У таких випадках слід запроваджувати вимогу забезпечення сумісності інформаційних платформ. По-п'яте, необхідно враховувати, що законодавче й економічне регулювання конкуренції доповнюють і посилюють одне одного. Законодавство відіграє роль «фоновому режиму».

Інструменти обмеження антиконкурентних дій ІІ покликані сприяти розвитку і підтримці конкуренції як у межах внутрішніх екосистем окремих ІІ, так і між платформами, а також включати заборони й зобов'язання стосовно певних практик ІІ, здатних обмежити чи підтримати конкуренцію [13, с. 32—34]. **Заборони застосовуються на:** використання жорстких і абсолютних вимог паритетності цін; будь-які форми покарання ІІ своїх клієнтів за публічні скарги; обов'язкові вимоги щодо використання бізнес-користувачами послуг ідентифікації виключно через домінуючу ІІ і щодо використання основних сервісів домінуючої ІІ при намаганні користувачів отримати доступ до інших її сервісів; надання переваг товарам і послугам ІІ шляхом застосування вимоги переінсталювання певних програм і заборони їх видалення; надання переваг власним товарам і послугам у рейтингах пошукових систем; технічне обмеження бізнес-клієнтам і кінцевим користувачам доступу до інсталювання програм, які створено третіми сторонами; використання ІІ, які конкурують вертикально зі своїми користувачами, інформації, що вони отримують від бізнес-користувачів у ході надання їм послуг, коли ІІ одночасно виконує роль ринкової платформи і продавця. Також на ІІ можуть накладатися **зобов'язання** щодо: надання на вимогу користувачів інформації про ціну і принципи ціноутворення кожної рекламної позиції, учасником якої є сторона запиту; надання дозволу користувачам інсталювати і не перешкоджати ефективному функціонуванню програм, створених третіми сторонами; надання на вимогу бізнес-користувача інформації про системи ціноутворення та інструменти вимірювання ефектив-

ності реклами; надання інформації про рейтинги, кількість переглядів та інші релевантні параметри не лише користувачам, а й ПП-конкурентам; надання бізнес-користувачам можливості доступу їх кінцевих користувачів до альтернативних можливостей отримання послуг; забезпечення права користувачів отримувати повну інформацію про їх активність на ПП і можливості її перенесення при переході на іншу ПП; отримання згоди на комбінування ПП даних, отриманих з різних (основних і неосновних) видів послуг від бізнес-клієнтів або кінцевих споживачів. У свою чергу, домінантні ПП зобов'язуються утримуватися від накладання несправедливих комерційних, зокрема цінових, вимог на бізнес-користувачів, особливо якщо вони конкурують вертикально; надавати дозвіл на часткове уможливлення співіснування і повну функціональну сумісність програм, що надають послуги на ринках, де діють самі домінантні ПП; інформувати відповідні регуляторні органи про всі злиття і поглинання.

СТРУКТУРОУТВОРЮЮЧІ (ДОМІНАНТНІ) ПП ЯК ОБ'ЄКТ КОНКУРЕНТНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

Структуруючі (домінантні) ПП¹² займають ключове місце і відіграють вирішальну роль на платформених ринках. Тому конкурентна політика у цій сфері набуває особливого значення. Структуруючими або домінантними визнаються ПП, які за рахунок технологічних переваг, масштабів діяльності чи ключової позиції на певному ринку мають сильну ринкову владу. Вони застосовують бізнес-моделі, що передбачають використання як цінових, так і нецінових стратегій забезпечення домінування на ринку. Дані, зібрані домінантними ПП, стають джерелом конкурентних переваг, що забезпечують концентрацію конкурентної влади. Домінантні ПП захищають себе від конкуренції нових учасників шляхом створення штучних бар'єрів розвитку конкурентних ринків і використання «вбивчих» придбань науково-технічних і програмних розробок і стартапів, здатних похитнути їх конкурентні позиції на ринках. Використання технологій і даних домінантними ПП посилює відомі та створює нові антиконкурентні практики. Вони здатні реалізовувати різні види зловживання домінуючим становищем як окремо, так і одночасно.

Основними напрямками антиконкурентних дій домінантних (структуруючих) ПП є створення перепон для розвитку альтернативних мереж, стимулювання зростання витрат на формування альтернативних екосистем, уникнення «конкуренції за заслугами», злиття і поглинання потенційних суперників на конкурентних ринках. До форм антиконкурентних дій структуруючих (домінантних) ПП відносять: формування режиму найбільшого сприяння або становища з найкращою ціною; врахування і використання

¹² Вживання відмінних термінів «структуруючі» або «домінантні» ПП зумовлюється диференціацією витоків ринкової ролі відповідних ПП. Структуруючі ПП формують структуру ринку і домінують на ньому завдяки контролю за технологіями, які справляють вирішальний вплив на забезпечення їх монопольного становища (Google, Microsoft). Домінантні ПП отримують монопольне становище на певному ринку завдяки опорі на використання джерел конкурентних переваг ПП, перш за все мережевих ефектів, але вимушені враховувати потенціальні конкурентні загрози з боку інших учасників ринку (Uber, Airbnb).

можливостей та обмежень, що накладають мультитихомінг, трансферабельність даних і додаткових послуг ІП; використання економічного левериджу і власних переваг ІП. Варто зазначити, що леверидж може бути «активуючим» (генерування більшого прибутку) або «оборонним» (запобігання проникненню конкурентів з суміжних, нішових ринків на основний). Регулятивним органам важливо намагатися пом'якшити ефекти його негативного впливу на конкуренцію без шкоди для ефективності. У випадку з вертикально інтегрованими структурними ІП використання платформою власних переваг визнається зловживанням, коли є ймовірність застосування ринкової влади, що не виправдовується аргументами сприяння конкуренції.

Критеріями віднесення інформаційних платформ до групи домінантних визнаються: надання послуг хоча б у одній з цифрових сфер (електронна торгівля, інтернет-пошук, соціальні мережі, відеоплатформи, месенджери, операційні системи, хмарні обчислення, цифрова реклама, що на них базується); критично мінімальні для віднесення до відповідної категорії стосовно національних ринків річний оборот (за визначенням експертів за минулі три роки) або обсяг капіталізації у попередній фінансовий рік, або кількість споживачів, яким щомісяця надаються послуги, і річна кількість бізнес-клієнтів; надання послуг як бізнес-користувачам, так і кінцевим споживачам.

Домінантні ІП повинні нести відповідальність за те, щоб їх правила не перешкождали вільній, неспотвореній та жорсткій конкуренції. Водночас значні витрати, ризики і складність зумовлюють застосування поділу, розукрупнення домінантних ІП лише за відсутності ефективних альтернатив, як крайній захід для усунення доведених зловживань домінуючим становищем на ринку. Регулювання зосереджується на контролі технологій, застосовуваних домінантними ІП для збирання та обробки даних користувачів. Національні регулятивні органи у своїй діяльності повинні враховувати специфіку запитів щодо сумісності альтернативних ІП на ринках, що контролюються домінантними ІП, і підтримувати трансферабельність ідентифікаційних даних для забезпечення можливості їх багатоцільової переадресації та полегшення міграції учасників між конкуруючими ІП. Важливою складовою підтримки конкуренції є заохочення за допомогою відкритих інтерфейсів програмування (API) експериментування та суспільного контролю алгоритмів, здатних посилити відкритість домінантних платформ. Необхідно розрізняти виключні та експлуатаційні зловживання домінантних ІП. Перші спрямовані на виведення або недопущення на ринок конкурентів, другі — створюють можливість підвищення ціни і збільшення прибутку через нездатність споживачів перейти до іншого постачальника або на інші продукти. Водночас конкурентна політика не повинна перешкоджати пошуку домінуючого становища, якщо засоби досягнення цієї мети ґрунтуються на забезпеченні виграшу споживачів. Відсутність значних бар'єрів для входу на ринок нових конкурентів підтримується шляхом виявлення і покарання за зловживання виключеннями, що перешкоджають конкурентам вийти на ринок.

Дієвим інструментом взаємодії регуляторних органів з домінантними ІП може бути механізм «регуляторного діалогу», в процесі якого конкретизуються суть обмежень та обов'язків і можливість встановлення терміну настання відповідальності *ex tunc* або *ex nunc*.

ЗЛИТТЯ І ПОГЛИНАННЯ ЯК ОБ'ЄКТ РЕГУЛЮВАННЯ АНТИКОНКУРЕНТНИХ ДІЙ У ПЛАТФОРМЕННІЙ ЕКОНОМІЦІ

Злиття і поглинання у сфері ІП, що здійснюються на стадії, коли стартапи ще не генерують обсягу обороту, який відповідав би пороговим значенням, створюють можливості для уникнення традиційних обмежень. Конкурентний ризик, що виникає внаслідок придбання, не обмежується позбавленням доступу конкурентів на ринок і гальмуванням виходу на нього нових продуктів. Відбувається зростання домінування ІП завдяки посиленню лояльності користувачів, які вважають нові послуги доповненням до вже пропонувананих, і підвищенню лояльності до ІП з боку користувачів, для яких нові послуги є частковою заміною вже доступних. Альтернативою в цьому випадку може бути встановлення порогових обмежень через вартість угоди. Вони визначаються залежно від потенційної здатності покупця отримати вигоду після створення бар'єрів для входу, пов'язаних з впливом мережі або використанням даних; існування потенційного або фактичного конкурентного обмеження в рамках технологічного, споживчого простору або екосистеми ІП; можливості посилення потенційної ринкової влади в результаті ліквідації відповідного активу, зокрема, через нарощування бар'єрів для входу; обґрунтованості злиття потенційним підсумковим зростанням ефективності використання активів. Покупці повинні брати на себе тягар доказів того, що негативний вплив на конкуренцію компенсується зростанням якості надаваних послуг і вигоди споживачів.

ЕКОНОМІКА ПЛАТФОРМ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОЇ КОНКУРЕНТНОЇ ПОЛІТИКИ

Криза COVID-19 прискорила розвиток цифрових технологій і поширення платформеної моделі ведення бізнесу. Специфіка ключового активу і фактора виробництва — даних — відкрила можливості для її активного використання, зокрема, такими великими промисловими компаніями, як Інтерпайп, ХАЗ, ФЕД, а також значною кількістю малих і середніх підприємств практично з усіх галузей економіки. Інтернет-торгівля, сервіси доставки, дистанційне навчання, туризм, транспортне і консультаційне обслуговування, коворкінг, надання побутових послуг, шеринг, просування товарів власного виробництва — далеко не повний перелік сфер їх застосування в Україні. Туризм, який чи не найдужче відчув на собі негативні наслідки глобального локдауну, може слугувати чудовим прикладом феноменального розширення спектра нових технологій, до яких відкриває доступ платформенна модель. Використання віддаленої праці доповнюється застосуванням технологій штучного інтелекту, Інтернету речей, чат-бот-технологій і технологій розпізнавання, віртуальної та доповненої реальності. Локальні екосистеми ІП дістають можливість для швидкого поширення на регіональний, загальнонаціональний і міжнародний рівні [24]. Невеликі українські виробники крафтової продукції завдяки впровадженню платформеної моделі відкривають для себе доступ до світових ринків.

Цілком очікувано результатом появи і бурхливого розвитку інноваційної бізнес-моделі стає розгортання нових напрямів конкурентної боротьби, яка майже одразу набула глобального характеру. Українські інформаційні платформи вимушені конкурувати з іноземними як на зовнішніх, так і на внутрішніх ринках. Якщо такі ІП, як Uber, Airbnb, eBay, зустрілись із суперництвом з боку національних операторів, то Google, Facebook очікувано перетворилися на беззастережних лідерів. Конкуренція з традиційними ієрархічними структурами доповнюється конкуренцією між платформами і серед користувачів у межах екосистем окремих платформ. Поява нових джерел переваг доповнюється новими формами конкурентної боротьби, формується тенденція до монополізації конкурентних ринків.

Варто враховувати, що цифровізація впливає на всі складові національної економіки. Відповідно, і регулятивні зміни виходять далеко за межі складових конкурентних відносин, що безпосередньо стосуються цифрових платформ. Зміни конкурентного ландшафту вимагають перегляду засад конкурентної політики в напрямі збагачення інструментарію регулюючого впливу держави на основі використання можливостей, що надає платформізація. Формування баз даних про стан конкуренції на внутрішніх і зовнішніх ринках, використання хмарних обчислень, запровадження інструментарію алгоритмічного управління, активне залучення до регулювання посередницьких функцій ІП сприятимуть зростанню дієвості державної політики, спрямованої на розвиток конкуренції, підтримку конкурентних позицій національних виробників на зовнішніх ринках. Швидко розвиваються і потребують оновлення регулятивних підходів нові сфери конкурентного регулювання — ринки, на яких одночасно діють ІП і формовані ними традиційні ієрархічні структури та внутрішньо-платформенні ринки. Прогнозована тенденція до монополізації платформених ринків зумовлює необхідність посилення контролю і регулювання анти-монопольної поведінки структуроутворюючих (домінантних) платформ.

ВИСНОВКИ

1. Цифрові платформи як бізнес-модель економічної діяльності впевнено займають провідні місця практично в усіх сферах господарської діяльності сучасного суспільства. Джерелом їх успіху стає широкий спектр конкурентних переваг порівняно з традиційною ієрархічною моделлю ведення бізнесу. Одночасно вони виступають як суб'єкт саморегулювання, об'єкт регулювання і суб'єкт — учасник процесу регулювання.

2. Засади регулювання в економіці платформ поєднують використання загальних принципів і конкретних норм з урахуванням об'єктивних можливостей саморегулювання ІП власної діяльності. Вони спираються на регуляторні функції дистанційного контролю, визначення правил і реалізацію механізму зворотного зв'язку, алгоритмічні механізми управління. Особливої уваги вимагає врахування специфіки регулювання P2P зв'язку в межах екосистем ІП, специфіки економіки спільного використання, специфіки репутаційних інструментів регулювання.

3. Відмінною рисою ІП як елементу регуляторної системи є потенціал участі в ній у якості регуляторного посередника на основі використання RIT-

моделі. До ключових аспектів участі ІІ у регулюванні належать розуміння РІТ-моделі як метарегулювання, особлива роль ІТ, пошарове регулювання.

4. Формування конкурентної політики в економіці платформ ґрунтується на врахуванні: напрямів впливу на неї платформізації, критеріїв оцінки ролі та місця ІІ на конкурентних ринках і зростання обсягів і доступності даних, активному використанні широкого спектра інструментів обмеження антиконкурентних дій ІІ.

5. Особливе значення в процесі розробки конкурентної політики в економіці платформ надається врахуванню місця і ролі структуроутворюючих (домінантних) платформ. Мінімізація їх негативного впливу на стан ринкової конкуренції передбачає: впровадження відповідальності за встановлення правил, які перешкоджають конкуренції на платформі; наділення регулятивних органів відповідними повноваженнями і регуляторними інструментами; контроль за антиконкурентними технологіями, застосовуваними ІІ; урахування специфіки запитів щодо сумісності альтернативних ІІ на ринках, що контролюють домінантні платформи, в кожному конкретному випадку; вжиття заходів щодо підтримки трансферабельності ідентифікаційних даних і використання відкритих інтерфейсів програмування (АРІ); розрізнення виключних і експлуатаційних зловживань. Конкурентна політика не повинна перешкоджати пошуку домінуючого становища, якщо засоби досягнення цієї мети ґрунтуються на забезпеченні вигашу споживачів і гарантують відсутність бар'єрів для входу на ринок нових конкурентів. Важливу роль у формуванні конкурентної політики здатне відіграти використання механізму «регуляторного діалогу».

6. Особливе місце в системі антиконкурентного регулювання в економіці платформ посідає контроль за процесами злиттів і поглинань, що ініціюються цифровими платформами.

7. Удосконалення конкурентної політики держави на основі врахування специфіки цифрових платформ як суб'єктів ринкових відносин, об'єктів регулювання та регуляторних посередників сприятиме зростанню конкурентоспроможності національної економіки і прискоренню темпів економічного розвитку.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Rochet J.-C., Tirole J. Platform Competition in Two-Sided Markets. *Journal of the European Economic Association*. 2003. Vol. 1. No. 4. P. 990—1029.
2. Evans D. The Antitrust Economics of Multi-Sided Platform Markets. *Yale Journal of Regulation*. 2003. No. 20. P. 325—381.
3. Evans D., Schmalensee R. Antitrust Analysis of Platform Markets: Why the Supreme Court Got it Right in American Express. New York, Competition Policy International, 2019. 214 p.
4. The Evolution of Antitrust in the Digital Era: Essays on Competition Policy. Evans D., Fels A., Tucker C. (Eds.). New York, Competition Policy International, 2020. Vol. 1, 304 p.; Vol. 2. 304 p.
5. Stucke M. *Virtual Competition: The Promise and Perils of the Algorithm-Driven Economy*. Cambridge, Harvard University Press, 2016. 368 p.
6. Липов В. Вплив платформізації на трансформацію соціально-економічних зв'язків: конкурентна складова. *Економічний вісник Донбасу*. 2021. № 3 (65). С. 222—233.
7. Casadesu-Masanell R., Ruiz-Aliseda F. Platform Competition, Compatibility, and Social Efficiency. *NET Institute. Working Paper*. 2009. No. 08.32. 51 p.
8. Duch-Brown N. The Competitive Landscape of Online Platforms. *JRC Digital Economy Working Paper*. 2017. No. 04. 33 p.

9. Гриценко А., Липов В. Информационные платформы как сетевая институциональная трансформация. *Journal of Institutional Studies*. 2020. № 12 (2). С. 132—148.
10. Smorto G. Regulating (and Self-regulating) the Sharing Economy in *Europe: An Overview. Multidisciplinary Design of Sharing Services*. М. Bruglieri (Ed.). New York, Springer International Publishing AG, 2018. P. 111—128.
11. Busch Ch. Self-Regulation and Regulatory Intermediation in the Platform Economy. *The Role of the EU in Transnational Legal Ordering: Standards, Contracts and Codes*. Gamito M.C., Micklitz H.-W. (Eds.). Northampton, Massachusetts, Edward Elgar, 2019. P. 115—134.
12. Dunne N. Platforms as Regulators. 2020. Jul 31. URL: <https://ssrn.com/abstract=3665007>
13. Андрійчук О., Андрійчук В. Акт про цифрові ринки: нова філософія регулювання конкуренції в ЄС. *Економіка України*. 2021. № 8. С. 26—37. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.08.026>
14. Miller S. First Principles for Regulating the Sharing Economy. *Harvard Journal on Legislation*. 2016. No. 147. P. 147—202.
15. Crémer J., Montijoye E.-A., Schweitzer H. Competition Policy for the Digital Era. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2019. 133 p. URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/21dc175c-7b76-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en> (дата звернення 09.12.2021).
16. Parker, G., Petropoulos G., van Alstyne M. Digital platforms and antitrust. *Bruegel Working Paper*. 2020. No. 6. 32 p.
17. Bourreau M. Perrot A. Digital Platforms: Regulate Before it's Too Late. *Notes du conseil d'analyse économique*. 2020. Vol. 60. No. 6. P. 1—12.
18. Ciriani S., Lebourges M. The Role of Market Power in Economic Growth: an Analysis of the Differences Between EU and US Competition Policy Theory, Practice and Outcomes. *European Journal of Government and Economics*. 2016. Vol. 5. No. 1. P. 5—28.
19. van Gorp N., Batura O. Challenges for Competition Policy in the Digitalised Economy. Study for the ECON Committee, European Parliament. Brussels, Directorate General for Internal Policies, 2015. 84 p.
20. Nochebuena C., Juárez B. Competing Police for the Regulation Online Platform in the APEC Region. Mexico, FTI, 2019. 84 p.
21. Липов В. Соціально-економічне підґрунтя відмінностей конкурентної політики США та ЄС: інформаційні (цифрові) платформи. *Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій*. 2020. Вип. V. С. 87—100.
22. Abbot K., Levi-Faur D., Snidal D. Theorizing Regulatory Intermediaries. *Annals of the American Academy of Social and Political Sciences*. 2017. No. 670 (1). P. 14—35.
23. Coglianese C., Mendelson E. Meta Regulation and Self-Regulation. *Research Paper Penn Law School Public Law and Legal Theory*. 2012. No. 12-11. 34 p. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2002755 (дата звернення: 09.12.2021).
24. Липов В. Информационные платформы и цифровизация туризма в условиях кризиса: потенциал, проблемы, парадоксы. *Туризмът и глобалните кризи*. Велико Търново, Издателство „Ай анд Би“, 2021. С. 588—597.

Надійшла 17.12.2021

Прорецензована 29.12.2021

Підписана до друку 31.12.2021

REFERENCES

1. Rochet J.-C., Tirole J. Platform Competition in Two-Sided Markets. *Journal of the European Economic Association*, 2003, Vol. 1, No. 4, pp. 990-1029.
2. Evans D. The Antitrust Economics of Multi-Sided Platform Markets. *Yale Journal of Regulation*, 2003, No. 20, pp. 325-381.
3. Evans D., Schmalensee R. Antitrust Analysis of Platform Markets: Why the Supreme Court Got it Right in American Express. New York, Competition Policy International, 2019.
4. The Evolution of Antitrust in the Digital Era: Essays on Competition Policy. Evans D., Fels A., Tucker C. (Eds.). New York, Competition Policy International, 2020.

5. Stucke M. *Virtual Competition: The Promise and Perils of the Algorithm-Driven Economy*. Cambridge, Harvard University Press, 2016.
6. Lypov V. The influence of platformization on the transformation of socio-economic relations: A competitive component. *Economic Herald of the Donbass*, 2021, No. 3 (65), pp. 222-233 [in Ukrainian].
7. Casadesus-Masanell R., Ruiz-Aliseda F. Platform Competition, Compatibility, and Social Efficiency. *NET Institute. Working Paper*, 2009, No. 08.32.
8. Duch-Brown N. The Competitive Landscape of Online Platforms. *JRC Digital Economy Working Paper*, 2017, No. 04.
9. Hrytsenko A., Lypov V. Information platforms as a network institutional transformation. *Journal of Institutional Studies*, 2020, No. 12 (2), pp. 132-148 [in Russian].
10. Smorto G. Regulating (and Self-regulating) the Sharing Economy, in Europe: An Overview. *Multidisciplinary Design of Sharing Services*. M. Bruglieri (Ed.). New York, Springer International Publishing AG, 2018, pp. 111-128.
11. Busch Ch. Self-Regulation and Regulatory Intermediation in the Platform Economy. *The Role of the EU in Transnational Legal Ordering: Standards, Contracts and Codes*. Gamito M.C., Micklitz H.-W. (Eds.). Northampton, Massachusetts, Edward Elgar, 2019, pp. 115-134.
12. Dunne N. Platforms as Regulators. July 31, 2020, available at: <https://ssrn.com/abstract=3665007>
13. Andriychuk O., Andriychuk V. Digital markets act: A new philosophy of competition regulation in the EU. *Economy of Ukraine*, 2021, No. 8, pp. 26-37. <https://doi.org/10.15407/economyukr.2021.08.026> [in Ukrainian].
14. Miller S. First Principles for Regulating the Sharing Economy. *Harvard Journal on Legislation*, 2016, No. 147, pp. 147-202.
15. Crémer J., Montjoye E.-A., Schweitzer H. Competition Policy for the Digital Era. Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2019, available at: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/21dc175c-7b76-11e9-9f05-01aa75ed71a1/language-en> (accessed on: 09.12.2021).
16. Parker, G., Petropoulos G., van Alstyne M. Digital platforms and antitrust. *Bruegel Working Paper*, 2020, No. 6.
17. Bourreau M. Perrot A. Digital Platforms: Regulate Before it's Too Late. *Notes du conseil d'analyse économique*, 2020, Vol. 60, No. 6, pp. 1-12.
18. Ciriani S., Lebourges M. The Role of Market Power in Economic Growth: an Analysis of the Differences Between EU and US Competition Policy Theory, Practice and Outcomes. *European Journal of Government and Economics*, 2016, Vol. 5, No. 1, pp. 5-28.
19. van Gorp N., Batura O. Challenges for Competition Policy in the Digitalised Economy. Study for the ECON Committee, European Parliament. Brussels, Directorate General for Internal Policies, 2015.
20. Nochebuena C., Juárez B. Competition Policy for Regulating Online Platforms in the APEC Region. Mexico, FTI, 2019.
21. Lypov V. Socio-economic basis of differences between US and EU competition policy: Information (digital) platforms. *Ukrainian Yearbook of European Integration Studies*, 2020, Iss. V, pp. 87-100 [in Ukrainian].
22. Abbot K., Levi-Faur D., Snidal D. Theorizing Regulatory Intermediaries. *Annals of the American Academy of Social and Political Sciences*, 2017, No. 670 (1), pp. 14-35.
23. Coglianese C., Mendelson E. Meta Regulation and Self-Regulation. *Research Paper Penn Law School Public Law and Legal Theory*, 2012, No. 12-11, available at: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2002755 (accessed on: 09.12.2021).
24. Lypov V. Information platforms and digitalization of tourism in the conditions of a crisis: potential, problems, paradoxes. *Tourism and the Global Crises*, Veliko Tarnovo, I&B Publishing House, 2021, pp. 588-597 [in Russian].

Received on December 17, 2021

Reviewed on December 29, 2021

Signed for printing on December 31, 2021

Oleksandr Bilianskyi, Head of the Competition Policy Department
Ministry of Economy of Ukraine
12/2, Hrushevs'koho St., Kyiv, 01008, Ukraine
Volodymyr Lypov, Dr. Sci. (Econ.), Professor,
Leading Researcher of the Department of Economic Theory
Institute for Economics and Forecasting of the NAS of Ukraine
26, Panasna Myrnoho St., Kyiv, 01011, Ukraine

REGULATION OF COMPETITION IN THE ECONOMY OF PLATFORMS: PROBLEMS AND TOOLS

An important consequence of the digitalization of the economy is the radical restructuring of the institutional landscape of human economic activity. Its key element is the rapid spread of the platform business model, which is achieved through competitive advantages over traditional hierarchical structures. In the new conditions, the transformation of their sources and tools of competition actualizes the task of reviewing the principles of state competition policy.

The specifics of information (digital) platforms as an object of regulatory influence are determined, the principles of regulation in the digital economy are outlined, the role of IPs as regulatory intermediaries is indicated, the peculiarities of the state competition policy in the IP economy are highlighted. The directions of market positioning, sources of competitive advantages of digital platforms and their influence on the transformation of regulatory policy are considered. Emphasis is placed on the peculiarities of combining strict rules and general principles, diffuse monitoring and algorithmic control, the need to take into account the differences between B2B, B2C and P2P in the process of regulating the activities of platforms. The tools of their regulation are presented. The regulatory functions of digital platforms are defined and the key role of reputational tools as a means of regulation is substantiated. The preconditions and mechanisms of using digital platforms as regulatory intermediaries are analyzed. Examples of regulatory mediation are given.

The areas of competition policy include support for the development of digital platforms, protection of competition and restriction of monopolization of markets formed by platforms, protection of competition in platform ecosystems. The focus is on the role of data as a specific factor of production and a resource for gaining competitive advantage in platform markets. The tools of prohibitions and obligations that can be used to restrict anti-competitive behavior are presented. The preconditions for the emergence and means of anticompetitive actions of structural (dominant) platforms are analyzed. Mergers and acquisitions are studied as an object of regulation of anticompetitive actions in the platform economy. The influence of platforming on the prospects of national competition policy development is considered.

Keywords: *competition policy; economic regulation; digital economy; digital platforms.*